

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XXIII. Vtrum Angeli meruerint suam beatitudinem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

sed sanantis, eiusque proinde necessitatem probat re-
 de ex concupiscentia regnante in carne peccati.
 Eiusmodi est quod dicit lib. de spiritu, & litt. cap. 4.
*Illustrationem ad bene agendum non sufficere ubi sanctus
 non adiuvat spiritus inspirans pro concupiscentia mala
 concupiscentiam bonam, hoc est charitatem diffundens in
 cordibus nostris.* Ceterum hoc non tollit, quod idem
 Sanctus doctor sapientissime probet necessitatem gratiæ,
 independentem etiam à peculiari difficultate bene
 operandi inducta per peccatum, & spectata sola natu-
 ra operum salutarium, & finis ultimi Angelici, &
 humani, qui est visio Dei, quatenus superantium
 vires, & sufficientiam omnis naturæ creatæ spectatæ
 secundum se; ut liquet ex eius verbis superius indi-
 catis, aliisque pluribus eius locis expensis opportunè
 in qq. de Gratia, præsertim quæst. 8. Itaque legenti
 Augustinum obsecrandus est ubique diligenter sco-
 pus eius immediatus, ut vitentur æquiuocationes, &
 noxiæ doctrinæ, quæ prætextu auctoritatis Augustini
 multorum animis facile irrepunt, prout in illo loco
 qui pro re etiam præsentis est valde utilis, notatum
 est diligenter.

Ad 3. Non valet in primis consequentia à nega-
 tione gratiæ habitualis, pro cuius infusione requi-
 runtur plura, ad negationem gratiæ actualis, quæ ex
 suo conceptu solam præsupponit naturam eius, cui
 infunditur. Gratia verò habitualis est prima radix
 cæterorum donorum positiuè, non verò negatiuè, ita
 ut habenti gratiam habitualement negari cætera non
 possint, possint verò aliqua concedi eamdem non
 habenti, ut disponatur ad habendum. Negatur dein-
 de Angelos non potuisse disponi pro primo instanti,
 prout oportet, ad susceptionem gratiæ sanctificantis.
 Quia quod dicitur operationem primi instantis tri-
 bui generanti, verificatur tantum de operatione ne-
 cessaria, & propria agentis necessarii. Quia agens li-
 berum, si pro primo instanti habeat omnia requisita
 sibi connaturalia, potest agere libere non minus pro
 primo, quam pro reliquis instantibus, atque adeo
 elicere actionem quæ sibi specialiter attribuitur. An-
 geli autem potuerunt habere pro primo instanti non
 minus quam pro quolibet alio, omnia requisita ad
 operandum libere, quia non proficiunt temporis de-
 cursu, nec in infantili statura sunt creati, ut dicebat
 supra Basilius, sicut nos, nec discursu, sed subita obie-
 ctorum inspectione consequuntur notitiam perfec-
 tam, qualis ad eligendum requiritur. Iam antecessio
 dispositionis respectu formæ, ad quam disponit, non
 est ex suo conceptu antecessio realis durationis, sed
 sufficit prioritas naturæ, seu causalitatis. Potuerunt
 igitur Angeli disponi pro primo instanti creationis
 ad susceptionem gratiæ, atque ita de facto se dispo-
 nuere, eamque suscipere.

Art. 1. Ad 4. Non est similis quoad omnia com-
 paratio gratiæ cum natura comparationi gloriæ cum
 eadem gratia, sed differunt quoad plura. Differunt
 verò quoad punctum intentum in obiectione, qua-
 tenus gloria est impossibilis cum auxiliis, & acti-
 bus disponentibus ad infusionem gratiæ, ut patebit
 ex dicendis quæst. 28. sub initio. Gratia verò non est
 impossibilis cum natura susipientis, neque cum
 iis, quæ ad eamdem naturam necessariò consequun-
 tur, quin immo ex sua natura postulat compositionem
 sui cum iisdem. Potuit igitur dari Angelis gratia pro
 primo suæ existentie instanti; tametsi gloria con-
 ferri non possit pro eo instanti, pro quo primum
 existit gratia dependenter à dispositionibus requisitis
 à ipsa iuxta a providentiam ordinariam Dei.

Art. 2. Ad priorem confirmationem. Ab imperfe-
 ctis proceditur ad perfectiora, vel ordine realis dura-
 tionis, vel solum ordine naturæ, & causalitatis, iuxta
 exigentiam cuiusque generis rerum; atque posterior

solum ordo requiritur inter naturam, & gratiam,
 quatenus natura est subiectum, & potentia passiva
 respectu gratiæ. Ad posteriorem confirmationem.
 Augustinus in eodem illo libro, & aliis eiusdem ope-
 ris, loquitur similiter de corporibus prius informi-
 bus, & deinde formatis, & tamen utrumque docet
 accidisse pro vno, eodemque instanti reali durationis
 cum sola prioritate naturæ inter informitatem, &
 formationem. Eodem igitur modo accipiendus est
 circa ordinem informitatis, & formationis Anglo-
 rum. Dicit deinde potest, naturam Angelicam infor-
 miter creatam esse, quatenus creata est absque forma
 gloriæ, quæ superaddita postea fuit in alio instanti.

QVÆSTIO XXIII.

*Vtrum Angeli meruerint suam
 beatitudinem?*

IDENTUR non meruisse 1. Quia
 difficultas, & arduitas est de conce-
 ptu operis meritorij, ut pluribus
 comprobatur est efficaciter quæst.
 31. de act. hum. Sed Angelus nul-
 lam potest pati difficultatem in vilo
 opere bono, quia non est compactus ex partibus sibi
 inuicem aduersantibus, sicut nos. Qui autem non
 est compositus ex partibus sibi inuicem ita aduersan-
 tibus, nullam potest pati repugnantiam, & difficul-
 tatem in opere congruenti naturæ suæ, sicut congruit
 omne opus honestum naturæ intellectuæ. Ergo An-
 gelus nihil mereri potuit.

2. Qui non meretur gratiam, non meretur glo-
 riam. Quia gloria necessariò consequitur ad gratiam,
 & qui non meretur antecedens, non potest mereri
 consequens, quod inde necessario consequitur. An-
 geli autem non meruerunt gratiam: Quia illam om-
 nes acceperunt in primo instanti, ut dictum est in
 quæstione præcedenti. Acceperunt vero dependenter
 à propria dispositione, ut inibi suppositum est ex
 alibi dictis. Actus autem disponentes ad infusionem
 gratiæ non possunt esse meritorij eiusdem gratiæ:
 Quia non possunt procedere ex eadem gratia, atque
 actus non procedentes ex gratia non sunt meritorij
 simpliciter, & de condigno, ut dictum est quæst. 32.
 de act. hum. art. 11. Fieri autem non potuit, ut præter
 actus disponentes ad gratiam simul elicerent Angeli
 pro eodem primo instanti alios actus procedentes ex
 ipsa gratia. Quia actibus disponentibus ad gratiam,
 ut pote perfectissimis ex genere suo, summeque ar-
 duis impenderunt totam suam actiuitatem. Nullis igitur
 actibus potuerunt mereri gratiam.

3. Si Angeli non fuissent eleuati in finem super-
 naturalem, consequenti fuissent omnem felicitatem
 sibi naturaliter possibilem independentem à meritis.
 Quæ est communis D. Thomæ aliorumque sententia,
 Ordo autem gratiæ imitatur ordinem naturæ, &
 vnamquamque substantiam ita Deus supernaturali-
 ter mouet, ac promouet, prout apta est moueri, ac
 promoueri ex natura sua. Et præterea providentia
 Dei supernaturalis est magis proportionaliter bene-
 fica, quam naturalis. Ergo beatitudinem supernatur-
 alem consequuti sunt independentem à meritis, qui-
 cunque Angeli eam consequuti sunt de facto.

4. Non apparet quibus actibus Angeli mereri
 potuerint beatitudinem suam. Immo apparet nullis
 actibus mereri eam potuisse, in primis enim non po-
 tuerunt mereri per fidem. Quia Angeli habuerunt
 euidentiam in attestante respectu omnium mysterio-
 rum

rum, quæ ipsis reuelata sunt. Fieri enim non potuit, ut perspicacia intellectus Angelicæ liberi ab ænigmatibus rerum sensibilium, & à phantasia imperfecta, ac obscura representatione, non discernent euidenter locutionem Dei ab omni locutione creata. Cognoscens autem euidenter locutionem Dei ad se directam de re aliqua, cognoscit itidem euidenter veritatem eiusdem rei, cum sit euidentis connexio locutionis diuinæ cum veritate rei pro ut significatæ per ipsam. Euidentis autem assensus veritatis nequit esse meritorius, cum sit actus necessarius. Rursus cognitis euidenter promissionibus diuinis tam est necessarium sperare rem per ipsas promissam, quam necesse est sperare calefaciendum iri corpus, quod euidenter patet applicari igni. Ergo neque actu spei mereri potuerunt Angeli. At non est maior ratio de actu charitatis, quam de actu spei. Quia dilectio Dei consequitur ad spem coniunctam cum fide eodem prorsus modo, quo actus spei consequitur ad fidem, & actus fidei ad propositionem credendum. Deum qui non potest mereri per actus virtutum theologiarum propter defectum libertatis in illis eliciendis, ne quidem per actus religionis, aliarumve virtutum moralium mereri quidquam potest. Quia virtutes theologice subordinant sibi per imperium efficax virtutes morales, earumque actus inducunt vi insuperabili pro tempore, & loco.

Art. 1. Respondetur. Communis, ac certa Theologorum sententia est, Angelos bonos meruisse gloriam, eamque meritis suis consequutos esse, quicunque de facto ad eam perueniunt. Ita omnes cum Magistro dist. 5. & cum D. Thoma quæst. 62. art. 4. Ratio præcipua est, quia beatitudo supernaturalis, quæ consistit in visione Dei superat omnem actiuitatem, omnemque exigentiam, & dignitatem naturæ cuiusvis creatæ, & creabilis, ut suppositum est in quæstione præcedenti ex alibi dictis. Modus autem obtinendi finem, qui superat actiuitatem, atque exigentiam intrinsecam, ac dignitatem eius, qui ordinatur ad, illum est per vim meritorum bonorum operum. Nempe vis meritoria datur in supplementum virtutis actiue propriæ, nec non exigentiæ, & dignitatis intrinsecæ. Quia merita peragunt motione voluntatis alienæ, quod exequitur vis actiua physica per actionem suam immediate, & appetitus innatus per naturalem determinationem causæ, quam respicit. Vnde cum Angelis non minus, quam hominibus desit actiuitas sufficiens respectu visionis beatæ, nec insit appetitus innatus, & dignitas necessitans Deum ad illam sibi impericiendam, non alio modo poterunt ad eam peruenire, quam per merita. Et quidem vnumquodque necesse est, ut habeat in se intrinsecè aliquam habilitatem, & modum perueniendi ad suum vltimum finem. Alioquin enim fieri à Deo posset aliquid absolute inordinatum in se, cum omnis alius ordo propriè talis dependeat ex ordine ad vltimum cuiusque finem. Cum ergo Angelis defuerit potestas physica, tum actiuitatis, tum exigentiæ innatæ ad inducendum finem vltimum de facto ipsis præfixum à Deo, necesse est fateri concessam illis à Deo fuisse potestatem moralem per gratiam suam, vt ad illum peruenire possent meritis suis.

Art. 2. Confirmatur, quia non est maior ratio, vt hominibus conferatur gloria dependenter à meritis, nec aliter conferatur, quam per merita, ex quo sunt præditi libero arbitrio, vt dictum est prædictos esse Angelos, quam vt eadem dependenter ab illis conferatur etiam Angelis, immo ratio proposita ostendit nullum esse fundamentum discriminis quoad hoc inter vtrosque. Vnde non minus ad Angelos spectat ex natura ipsa rei, quam ad homines illud Apostoli: *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.* Confirma-

tur rursus, quia de conceptu beatitudinis perfectæ est, vt sit gloriola, vnde & gloria antonomastice dicitur. Illud autem est respectu vniuscuiusque gloriosum, quod & magnum quid in se ipso est, & consequitur ad habentis dignitatem vel naturalem, vt in filio Dei, vel moralem, ac meritoriam, vt in cæteris omnibus. Nec enim gloriosum respectu cuiusquam reputatur, quod ei accidit ex solo fauore alterius purè gratuito, nec est ab intrinseco, aut per dignitatem naturalem, aut per moralem ratione meritorum. Cum igitur Angeli non essent digni visione Dei ex vi suæ naturæ, oportuit, vt eam dignitatem consequerentur per merita. Accedit dictum Philosophi 1. Ethic. cap. 9. beatitudinem esse præmium virtutis. Confirmatur denique, quia quod est præstantissimum in vnoquoque, aut est beatitudo, aut ordinatum specialiter ad beatitudinem iuxta modum suum peculiarem. Dictum autem est supra, Angelis inesse liberum arbitrium, quod est in vnoquoque præstantissimum omnium, quæ sibi inesse possunt naturaliter. Liberum autem arbitrium creatum non est beatitudo, vt per se patet, nec est ordinabile ad beatitudinem per modum naturæ, cum hæc sit ad vnum, & illud ad vtrumlibet duorum. Ordinatur igitur ad beatitudinem moraliter median- tibus actibus meritoriis ipsius. In hunc scopum accommodatur magno cum fundamento à D. Thoma vbi supra illud Apocal. 11. 17. *Mensura hominis, quæ est Angeli.* Vt scilicet Angelus non secus ac homo consequatur beatitudinem iuxta communem vtri- que mensuram meritorum, nihil eatenus conferente im- mediatè, & ratione sui naturæ, quæ non est vna vtrius- que, sed valde dissimilis, ac inæqualis.

Art. 3. Quibus porro actibus meruerint Angeli beatitudinem, duplicem habet quæstionem, quarum altera spectat ad conditionem, & speciem actuum, altera ad instans pro quo elicit sunt. Species eorum actuum, patebit ex dicendis q. 27. circa qualitatem pec- catorum, quibus demeriti sunt beatitudinē. Maior namque claritas habetur ex sacris litteris, aliis- que documentis de qualitate peccatorum, quæ com- miserunt demones, quam de qualitate bonorum ope- rum, quibus insisterunt Angeli boni. Certum autem est, bonos Angelos in veritate perstitisse, atque ad beatitudinem peruenisse per actus oppositos iis, ob quos mali inciderunt in damnationem. Dicitur etiam aliquid de hac re in responsionibus obiectionum. Altera difficultas breuiter, & facile expediri potest ex dictis de merito in communi in qq. de act. hum. præ- fertim quæst. 32. Inde enim constat in primis actus disponentes ad gratiam esse meritorios eiusdem de congruo, & consequenter etiam gloriæ, non verò de condigno. Quia videlicet actus, qui non procedunt ex gratia, vt non procedunt, qui disponunt ad ipsam, non sunt meritorij de condigno, aut gratiæ, aut glo- riæ. Omnes vero actus liberi supernaturales elicti à viatore sunt meritorij vtriusque saltem de congruo: Quia vero actus, quos primos omnium elicere An- geli, fuerunt dispositiui respectu infusionis gratiæ, se- quitur per eos primos actus non promeruisse gloriam de condigno, quatenus exiterunt præcisè pro pri- mo instanti. Constat rursus, Angelos non minus quam homines esse incapaces merendi, ex quo bea- titudinem consequuntur, idque ex natura ipsa rei, & non ex sola extrinseca dispositione, & lege speciali- ter libera Dei. Superest igitur vis meritoria de con- digno gratiæ, & gloriæ in solis actibus Angelicis elictis inter instans beatificationis, & creationis, de quo instanti medio, deque tota huiusmodi partitione instantium dicitur quæst. 28. de bonis simul, & malis Angelis, ne eadem doctrina sæpius morosè repe- tatur.

Art. 4. Vnum circa hæc quæ dicta sunt, notare non

non piget, tametsi ad modum loquendi magis fortasse spectare videatur. Dicit nimirum posse Angelum meruisse de condigno gloriam, non solum quoad augmentum, sed etiam quoad substantiam, idque duplici modo. Primus est minus proprius conueniens actibus elicitis pro primo instanti præcisè, quatenus existentibus in eodem primo instanti. Licet enim Angelus, quatenus tunc eliciens eos actus, non mereatur de condigno gloriam condignitate operis, meretur tamen de condigno condignitate merentis. Opus namque non procedens ex gratia non est secundum se meritorium gloriæ de condigno. At vice versa operans, qui simul habet in se gratiam sanctificantem, eo ipso habet condignitatem respectu gloriæ. Est igitur merens de condigno gloriam condignitate merentis. Alter modus est magis proprius ratione actuum procedentium ex gratia pro secundo instanti. Hi enim actus ita merentur augmentum gloriæ absolute, & simpliciter, ut etiam dici aliquatenus possint meritorij eiusdem gloriæ quoad substantiam. Licet enim gloria quoad substantiam debeatur tanquam hæreditas ratione primæ gratiæ, eaque propterea non detur dependenter præcisè à merito deinde subsequenti, sicut datur augmentum, atque præmium, eaenus præcisè habeat rationem præmij, quatenus dependet à merito: Nihilominus quia ius ad gloriam, ut hæreditatem, fundatum in prima existentia gratiæ, non est omnino absolutum, sed conditionatum, aut quasi conditionatum, utpote capax exceptionis, & frustrabile superueniente peccato, atque hoc impeditur per subsequens opus meritorium, dici optima ratione potest, ius illud hæreditarium reddi omnino absolutum pro instanti subsequenti, ac proinde condignitatem gloriæ quoad substantiam compleri ultimo, ac adæquatè per ipsum meritum subsequens ad primam existentiam gratiæ. Eò vel maximè, quia eadem hæreditas gloriæ exercet propriissimum munus præmij respectu eiusdem operis subsequenti, quatenus metus amittendæ hæreditatis, & spes, ac desiderium illam obtinendi mouent ad actum meritorium eliciendum pro instanti sequenti. Tametsi autem eadem consideratio fieri posse videatur de gratia etiam præexistenti, quatenus conseruata pro eo instanti, pro quo superadditur opus meritorium impeditum peccati: Adest tamen ratio discriminis quoad hoc punctum inter gratiā, & gloriam. Nempe gratia, neque etiam ut conseruata potest habere rationem præmij sicut gloria: Quia conseruatio gratiæ est deuincta physice actioni meritoria, utpote orta physice ab ipsa gratia, & à supposito illam habente, ut habente; cum tamen sit de ratione præmij, ut solum moraliter dependeat ab accipiente; physice vero à sola alterius remunerantis actione. Quod manifestum est conuenire gloriæ. Atque hæc iufficiant circa meritum Angelorum, cum quæ ad maiorem eius intelligentiam desiderari possunt, habeantur in loco indicato de act. hum.

Ad 1. D. Thomas in indicato art. 4. ad 1. Respondet opera bona elicita ab Angelis superasse virtutem naturæ cum essent supernaturalia. Difficile autem esse opus, quod superat virtutem operantis. Verum quia istud difficultatis genus est commune beatis, quibus non est commune meritum, cum tamen adsint illis cetera ad meritum requisita, ut ponderatum est quæst. 31. de act. hum. & quia difficultas operis meritorij debet esse retractiua ab electione ipsius, positis etiam omnibus comprius requisitis ad operandum, necesse est plusculum promouere eam responsionem. Dicendum itaque est, Angelos eo ipso, quod potuerunt peccare, uti certissime potuerunt, cum meruere, passos difficultatem in contraria operatione honesta retrahentem ab eius electione, propter motuum pec-

candi, ut pote utile, aut iucundum. Quod absque aliqua difficultate dimitti non potest ab indigente, id est nondum beato, simulque potente proxime illud habere libera sua electione.

Ad 2. Patet ex nuper dictis art. 4. Ad 3. Ratio illa paritatis inter modum consequendi beatitudinem naturalem, & supernaturalem, non est apud me usque adeo debilis, ac est apud plures alios, sed censet illam debere omnino retineri. Dicendum itaque est, Angelos, si relictii fuissent in statu puræ naturæ, non fuisset consequentibus ultimum complementum beatitudinis suæ naturalis independentem ab actibus suis liberis; ac proinde aliquatenus meritoriis eiusdem ultimi complementi beatitudinis. Id quod apparebit distinctè ex dicendis quæst. 25. circa peccabilitatem Angelis connaturalem independentem ab eleuatione ad finem supernaturalem. Si enim sunt peccabiles ex sua natura independentem ab eleuatione, potuissent vique fieri verè miseri, ac infelices peccando, tametsi relictii fuissent in statu puræ naturæ. Ergo ut euaderent completè felices naturaliter, habere non potuissent, nisi per actus bonos oppositos impeditos peccatorum, ac proinde meritorios aequaliter beatitudinis naturalis, uti exponetur magis in illa questione. Dicit denique potest, ordinem supernaturalem non assimilari quoad omnia ordini naturali, atque possibilitatem obtinendi beatitudinem supernaturalem coniunctam cum contingentia amittendi eandem, & incidendi in pœnam æternam, esse estimabiliorem, magisque beneficam incomparabiliter, quam certitudinem omnino indefectibilem consequendi beatitudinem purè naturalem, quæ magis est miseria, quam beatitudo, si comparetur cum visione Dei immediata; maximè cum beatitudo purè naturalis non habeat sibi deuinctam certitudinem metaphysicam, sed solum physicam absolute defectibilem permanentiæ suæ æternæ.

Art. 1. Ad 4. Quod attinet ad actum fidei ex quo deriuatur omnis difficultas obiectionis: Non desunt quidem Deo modi, quibus inducat euidentiā mysteriorum omnium supernaturalium in intellectum, tum Angelicum, tum etiam humanum. Sed neque desunt eidem modi, quibus eadem mysteria reddantur certo, ac infallibiliter credibilia absque euidentiā credendorum, tam respectu Angelorum, quam respectu nostri. Quis enim audeat dicere virtuti omnipotenti deesse modum, quo intellectum quemlibet creatum obliget ad credendum firmissimè, quæ ipse dicit, tametsi non cognoscatur euidenter, ipsum dicere, sed tantum euidenter cognoscatur, esse credibile quod non alius loquatur, quam Deus ipse. Sicut ergo placuit Deo iustissimis de causis, ut nos dirigeret ad beatitudinem lucerna lucente in caliginoso loco, instrueretque intellectum nostrum per argumentum non apparentium; ita etiam credendum est, Angelos per eundem proportionaliter fidei modum direxisse similiter in suum finem. Si quidem enim placuit, ut Angeli non secus ac homines peruenirent ad gloriam per merita, credendum est utrisque prouisam esse vniformiter radicem omnium meritorum, quæ est fides, atque adeo utrosque indiscriminatim esse vocatos ad cognitionem mysteriorum per argumenta euidentiā credibilitatis eorum absque euidentiā credendorum, seu ipsorum mysteriorum secundum se. Quæ tamen euidentiā deesse non potuisset, si adfuisset euidentiā, quæ dicitur in attestante, seu quod manifestatio eorum mysteriorum esset à Deo ipsos alloquente, ut patet ex iis, quæ dicta sunt quæst. 19. de virt. theol. præsertim ad 3. necnon quæst. 24. præsertim ad 5. quibus in locis hæc ipsa doctrina circa Angelos tradita est, & habetur ex D. Thom. 22. q. 1. art. 1.

Art.

Art. 2. Quod additur in obiectione de perspicacia intellectus Angelici, valentis euidenter discernere locutionem Dei, ab omni locutione creata, & non valentis alteram cum altera confundere, quæ esset supinitas nimium stupida, ac crassa, nihil est. Quia locutio Dei proprie talis, est intrinsece supernaturalis ex suo conceptu, vt dictum est quaest. 26. de virt. theol. Ad cognoscenda autem, atque discernenda distincte, & clarè objecta intrinsece supernaturalia non sufficit perspicacia intellectus Angelici, vt probatum est superius quaest. 14. Illa igitur cognoscit pro qualitate luminis supernaturalis sibi à Deo gratiose collati. Cum igitur fieri poterit, vt Deus daret lumen supernaturale sufficiens ad cognoscendam euidenter credibilitatem, quod locutio esset Dei, quin esset sufficiens ad cognoscendum euidenter locutionem esse Dei; fieri vtique potuit, vt non discerneret euidenter locutionem Dei à locutione creata, licet euidenter discerneret esse credibilem, & debere credi eam differentiam, atque expediens fuit pro augmento meriti, & maiori laude, ac gloria fidei præstita, vt ita fieret. Ita igitur factum est. Accedit perspicaciam in primis intellectus Angelici nondum infecti peccato, non esse præcise ex sua natura maiorem, quam perspicaciam intellectus diabolici. Deinde dici non potest esse magis discernibilem, ex sua natura locutionem Dei ab omni locutione purè creata, quam sit discernibilis ipse Deus ab omni pura creatura. Cum igitur demon non potuerit euidenter discernere hominem Deum à puro homine, tametsi Christus Deus & homo, simul faceret opera, quæ nemo alius fecit, & vi quorum erat euidenter credibile, & debebat credi ipsum esse Deum; mirum videri non debet si Angelus, seu idem demon, antequam peccaret, non magis potuit ex perspicacia sui intellectus euidenter discernere locutionem Dei ab omni locutione purè creata. Neganda igitur est Angelis, dum essent in via, euidentia in attestante, solaque illis concedenda est fides, qua, & per quam, & formaliter, & causaliter mereri possent, sicut nos meremur. Quo corrumpit omne, quod deinde additur in obiectione circa actus aliarum virtutum, quorum alioquin meritum redditur difficilius intelligentiæ, ac dispositionis, tametsi non euacuatur re ipsa necessariò, vt mihi quidem videtur.

QVÆSTIO XXIV.

Vtrum Angeli consequuti sint gratiam, & gloriam inæquales iuxta inæqualitatem naturæ?

IDENTUR non necessariò consequutos esse vtramque, vel alterutram cum eiusmodi proportionem ad perfectionem naturæ 1. Quia homines cum sint æquales in natura, inæquales nihilominus gratiæ, & gloriæ gradus sortiuntur, vt dictum est quaest. 13. de Deo, & nonnulli euadunt superiores Angelis quoad vtramque, vt est certissime superior, & quidem incomparabiliter, saltem Beata Virgo. Quidni igitur idem acciderit; accidere certe potuerit etiam Angelis, vt inferiores in natura præeminerent quoad gratiam, & gloriam superioribus naturaliter, atque pares in natura fierent dispares donis gratiæ, & gloriæ.

2. Naturæ Angelicæ ne quidem de congruo debentur absolute vlla dona supernaturalia. Cui autem nihil debetur absolute, non potest deberi plus, vel

minus determinatè ex suppositione, quod aliquid absolute conferatur purè gratiose. Eadem nempe proportionis ratio esse videtur quoad simpliciter, & quoad secundum quid.

3. Vt Angeli dicantur accepisse inæqualiter iuxta inæqualitatem naturæ quoad ea dona supernaturalia, quæ ipsis collata sunt independentè à libera eorum dispositione, & merito; dici nihilominus non potest eam proportionem seruata esse necessariò ex natura rei quoad ea etiam, quæ consequuti sunt dependentè à propria libera dispositione, & merito. Quia quæ libere ab vnoquoque fiunt, possunt fieri cum maiori, vel minori conatu, vt placet. Neque fieri potest, vt cui est liberum absolute velle aliquod obiectum, vel nolle, sit nihilominus necessarium, vt velit illud summo conatu absolute sibi possibili ex suppositione, quod determinetur ad volendum. Quia obiectum non necessitans ad amorem sui, non potest necessitare ad determinatam intentionem amoris, ex suppositione, quod amandum sit. Cui enim possibile est resistere totaliter, possibile etiam necessariò est resistere, quantum placet.

4. Multi ex superioribus Angelis inciderunt libere in damnationem, multis inferiorum perseuerantibus libere in amore iustitiæ, ideòque prouectis ad gloriam. Sicut plures homines bonæ indolis damnantur, plures verò consequuntur gloriam superata per gratiam mala indole. Multo igitur facilius fieri potuit, vt aliqui ex superioribus Angelis operarentur segniter, licet honeste, & è conuerso nonnulli ex inferioribus operarentur feruenter, summaque cum intentione, ac proinde, vt inæquales in natura consequerentur inæqualem gloriæ gradum contraria inæqualitatis ratione, sicut contingit pluribus bonæ, & malæ indolis hominibus.

5. Si supremus inter beatos Angelus præemineret necessariò quoad gloriæ gradum necessitate fundata in excessu naturæ, posset gloriari quoad suum gloriæ excessum, quasi eum non accepisset. Possetque sibi arrogare, tanquam propriam discretionem sui ab habente minorem gloriam. Quod tamen est absurdum, & contradicit Apostolo vniuersaliter dicenti, dicenti profecto ratione vniuersali. *Quis se discernit? quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?*

Art. 1. Respondetur. Dona omnia supernaturalia tam dependentia, quam non dependentia ab usu libertatis, & merito, distributa esse Angelis inæqualia, iuxta inæqualitatem naturalem ipsorum, & seruata iuxta proportionem inter naturam, & gratiam, est sententia Magistri dist. 3. *Ille igitur.* & D. Thomæ quaest. 62. art. 6. aliorumque ita communis, vt dixerit Valquez, neminem se vidisse, qui oppositum assereret. Sed nec asseruere posteriores neoterici, nisi quod Becanus, Franciscus de Lugo, Derkennis, alique nonnulli rem incertam pronunciant, præeunte Molina. Probat Magister. *Quia id pertinet ad sapientiam Dei, aqua moderatione cuncta ordinantem.* Probat similiter D. Thomas, *quia id videtur rationabile.* Confirmat exemplo artificis ordinantis ad honoratiorem partem domus lapides pulchrius, & decentius aptatos. Addit quoad ea, quæ dependent ex libera cuiusque dispositione, & merito, Angelos non impediri, sicut impediuntur homines mutua pugna diuersarum naturarum, quod minus semper operentur iuxta omnem conatum sibi absolute possibilem. Qui nempe perfectioribus Angelis præstantior proculdubio est possibilis.

Art. 2. Verum quod ad primum illud attinet, Magistro, & D. Thomæ commune de æquitate sapientiæ, ac prouidentia diuinæ rationabilia semper sectantis, non defunt modernis illis auctoribus rationes